

LA PUBILLA DE BELL-PUIG ⁽¹⁾

AL JOVE ESCRIPTOR, EXCELENT AMICH Y ESCULTOR NOTABLE,
EN JOSEPH BERGA Y BOADA

La historia us vaig á contar
dels amors d'una pagesa,
de la Rosa de Bell-Puig,
la més hermosa donzella
que s' hagi vist trepitjar
de Vilabona 'l bell terme.

I

Missatjeras del bon temps,
arriban las orenetas;
al véurelas, lo verdum
las saluda ab cantarellas.

Los arbres de vora 'l Mas
á traure fulla comensan;
mentre 'ls arbres trauen brots
los rosers trauen poncellas.

(1) Premi de D. Artur Gallart en lo Certamen que l' any 1894 celebrá la «Lliga Regional» de Manresa.

Mentre 'ls rosers van florint,
las planas se tornan verdas,
més pur l' ayre, 'l cel més blau,
més cantadora la merla.

Y al tornar lo mes d' Abril
ab perfums y cants de festa,
torna la alegría als cors
d' enamorats y donzellas.

Per ço la Rosa gentil
avuy se troba contenta
y esclama, vessant de goig:
—Benvinguda, Primavera.—

Per ço, las flors contemplant,
al hort sas passas endressa,
á ferne gentil ramell
per oferir á la Verge.

A la Verge del Roser,
sa patrona, que la veïlla,
de sa cambra en un cantó
ficada en rica capella.

Mentre 'l ramell va lligant,
sent que una veu la anomena;
es l' hereu del Mas Mallol,
que li diu ab cara alegre:

—Si als llavis hi tens clavells
y á las galtonas rosellas,
¿per qué t' entretens cullint
las flors que creixen en terra?—

Sobrada pel galanteig,
la fadrina res contesta ..
y de sas galdas las flors
se li tornan més vermellas.

—Donchs... ¿cóm es que no respons?
¿cóm es que acotas la testa?
¿es que potser t' he agraviat?
es que 't fá por ma presencia?

Sabesses la lley que 't duch,
no estariás tan abstreta;
comprenguesses lo meu cor...
¡prou seriás ma promesa!—

Mes la fadrina, tampoch
res á contestar encerta,
y torna á acotar lo cap
y 's torna á posar vermella.

Y saltant com un aucell,
que li han tallat las aletas
fuig del devant del fadrí
y dins la casa se n' entra.

Resant acaba 'l ramell,
resant lo porta á la Verge:
la pregaria que li 'n fá,
¡quína pregaria més tendra!

—De lo que ara us vaig á dir,
per mor de Deu perdonéumen.
Lo cor que era tot de Vos...
ja no ho es tot, Mare meva.

Peró per ço, no ha minvat
l' amor que á Vos us professa,
sinó que 'l cor s' ha engrandit...
y l' he partit en dos pessas.—

II

Aixís que ve 'l mes de Juny
las planas se tornan rossas,
al véureho, lo bon pagés
tot content la fals esmola.

Y ab la alegría en lo cor
y las cansons á la boca,
empunyant la fals sa má,
del camp las espigas tomba.

Aixís que 'ls camps son segats,
lo poble de Vilabona,
per coronament hermós
celebra sa festa grossa.

Hi fá cap tot lo jovent
de tres quarts á la rodona;
cercant promesa 'ls fadrins,
cercant galant las minyonas.

Peró no tots los donzells
hi van á cercar xicota,
ni las donzellas tampoch
hi van en busca de jove.

Una parella jo 'n sé,
¡quína parella més bona!
Si ella apar un pom de flors,
ell te semblansa ab lo roure.

Si s' han trobat bé ho sab Deu,
bé ho sab també tot lo poble,
bé ho sab també 'l bon Rector
que ja ho ha dit á la trona.

Veyentlo á n' ell, los fadrins
ne tenen enveja grossa
y diuen:—¡Ves en Mallol
quína pubilla se 'n porta!—

A la pubilla mirant
esclaman las altres noyas:
—La Rosa, ¡qué n' ha sigut,
qué n' ha sigut de sortosa!—

Quan senyala 'l fluviol
que de sardanas es hora,
com las aus al agranall,
á plassa la gent s' acobla.

Al compás del tamborí
y als gemechs de la tenora,
als fronts dels joves, ¡quíns salts
fan las barretinas rojas!

Las fadrinas, ¡quín dansar,
quín dansar totas cofoyas!
Veyentho, diuen los vells:
—¡Quí pogués tornar-se jove!—

Y més sona 'l fluviol
y la tenora més sona,
y com més van refilant
més se mou la humana roda.

Peró ¡ay! lo benestar
no dura pas gayre estona.
Los noys d' un poble vehí
ja 'n menan fressa als del poble.

Las sardanas se desfán,
las paraulas tornan obras;
ja van enlayre 'ls bastons,
ja 'ls ganivets van endoyna.

Ab la mangala á la má,
Senyor Batlle crida al ordre,
y á la casa del Comú
als busca-rahons s' emporta.

Entre 'ls minyons que s' han pres,
en Mallol també s' hi troba;
pro encar que s' hagi batut
ha estat en defensa propia.

Si es en llur defensa ó no,
lo Batlle no 'n vol respondre,
y arma al punt lo Somatent
y al punt fá tráurels del poble.

Al vespre al torná' á Bell-Puig,
¡qué trista que está la Rosa!
veyentho, los pares seus
prou aconsolarla volen.

Mes la noya fuig, cercant
la Mare que te en sa arcoba.
Al serhi, cau de jonolls,
alsa 'ls ulls al Cel... y plora.

Plora d' amor, y plorant
per lo seu mal remey troba.
Encar que sigan de fel,
las llágrimas... aconsolan.

III

Arriba ja la Tardor
á las flors deixant marcidas,
fent fugir los orenells,
enduent sen los bons días.

També s' emporta ilusions,
també se 'n du la alegría:
la Rosa vos ho pot dir,
que no pot viure de trista.

Las galtonas perden ja
la frescor que avans tenían.
¡Pobre Rosa!... També n' es,
també n' es de flor marcida.

Un día, mentre 'l cloquer
á resar als fidels crida,
la Rosa, com tots los jorns
mena sas passas á missa.

Al ser á mitjant camí
una complanta ha sentida;
aixís que sent la cansó,
queda tota pensativa.

Lo qui canta es un vellet,
un vellet de cara trista
que, en sa joventut pensant,
no canta, no, que sospira:

C A N S Ó

Un bell jorn de Primavera
son amor se van contar;
com desseguit van entendres,
s' estimaren al instant.
Mes ¡ay! la seva ventura
encare no durá un any.

¡Ay pobre de la que 's queda!
¡ay pobre del que se 'n vá!

Senyor Rey cridá á la guerra,
 Senyor Rey cridá soldats;
 com perillava la Patria,
 á la guerra ell vá marxar.
 Mentre ell del poble sortía
 ella ho mirava plorant.

¡Ay pobre de la que 's queda!
 ¡ay pobre del que se 'n vá!

En una de las batallas,
 li varen mitj-partí 'l cap
 y, ferit de mort, vá caure
 en mitj d' un bassal de sanch.

Agonitzant encar deya:

—Reyna del meu cor... jo t'am.—

¡Ay pobre de la que 's queda!
 ¡ay pobre del que se 'n vá!

Per fí, després de mil penas,
 la Patria quedá triomfant;
 tot lo jovent torná al poble:
 tan sols ell hi va faltar.

Aixís que ella va notarho,
 lo dolor la va matar.

¡Que Deu perdoni á la morta!

¡que Deu perdoni al finat!

CANÇÓ

La Rosa ha ohit la cansó
 y s' es posada més trista;
 que ella també te 'l galant
 fora de la rodalía.

Y al torná' á emprendre 'l camí
 duent la testa encongida,
 ab lo bech del devantal,
 sécas' sa plorosa vista.

IV

¡Quína nit de pluja y neu!
¡quín llampegar, Deu nos valga!
¡Pobre 'l que ha de dormí' al ras!
¡pobre 'l que no te teulada.

Desafiant llamps y trons,
desafiant neu y aygua,
lo masover de Bell-Puig
del Rector truca á la casa.

—Senyor Rector, que se 'ns mor
nostra pubilla estimada;
senyor Rector, cuyti bé. . .
ó mor sense confessarse.—

Ab quatre salts, lo Rector
es á la porta forana,
fent grinyolá 'l forrellat
d' una forta revolada.

S' aparía al punt pèl cas
y ab l' altre emprenen la marxa;
l' un darrera ab lo Copó,
devant l' altre ab la campana.

Aixís que arriban al Mas,
la noya ab prou feyna parla;
Nostr-Amo al haver rebut,
á n' Ell l' ánima entregava.

S' obra 'l Cel de bat á bat,
per dar posada á un nou ángel
y un cor *partit*, torna á ser
tot ell de la Verge Santa.

Lo nou día al arribar,
la neu y la pluja paran
y al poble tot es humor,
tot es cridoria y riallas.

Fins als músichs han llogat
per celebrar la tornada
dels minyons, que á la presó
tancats des la festa estavan.

A fora de terme surt
á rébreis lo poble en massa,
sa ignocència s' ha probat
y ab honra tornan á casa.

Aixís que son á Bell Puig
un dels noys la porta passa.
Es en Mallol, que de pas
vol saludar á sa aymada.

Ja se 'n puja al primer pis,
ja per la Rosa demana;
la resposta que li 'n fan:
—Es *dalt*... á la Gloria Santa.—

Tals paraulas al oir,
queda ab la vista entelada
y, flaquejantli 'ls jonolls,
sobre 'l banch se deixa caure.

A poch mira al devant seu
quatre homes duent una caixa...
y semblants desencaixats...
y barretinas giradas.

En tant, al lluny, toca á morts,
ab trista veu la campana,
barrejant lo seu so ingrát
ab l' hermós so de la gralla.

De la gralla y 'l fluviol,
que celebren la tornada
dels noys del poble, tocant
contrapassos y sardanas.

ENDRESSA

Missatjeras del bon temps,
han vingut las orenetas,
y han partit un altre cop
y han tornat xisclant alegres.

En lo poble hi ha un beneyt
que 'l *Boig Mallol* l' anomenan;
la mania que ha agafat
és corre del matí al vespre.

Si algú li pregunta hont vá,
sense aturarse contesta:
—Deixáume... no 'm digau res...
Vaig á Dalt... me 'n vaig ab ella.—

JOSEPH MORATÓ y GRAU.

EDUARDO ESCALANTE

POESÍA LLEGIDA EN EL TEATRO DE LA MARINA DEL CABAÑAL LA NIT
DEL 14 DE ESTE MES

Sona trista la campana,
y al seu clamor funeral
respón un crit general
en la regió valenciana.

—¿Quí ha mort, algún poderós?

—No, por cert, el gran poeta
que de *Cheroni y Riteta*
trassá el cuadro primorós;

— que de inspiració fent gala,
creá en quatre pincellades
les escenes animades

de *La Moma* y de *La Chala*,

y que doná testimoni
d'exquisita observació
en sa millor producció,
La escaleta del dimoni.

Huí que per la mort sugecte
son ingeni está ja mut,
hi ha que pagarli un tribut
de admiració y de respecte.

Ell vá portar á la ecsena
nostra gent, la nostra vida,
y Valencia es agrañida
pera premiar tal faena;
pues ¿hi ha ningú á qui no espante
el alcans del seu talent,
quant sentim continuament:
—«Má quin tipo d' Escalante?»

El teatro valenciá
per ell adquirí renom,
per ell, que mereix el nom
de Aristófanes cristiá;
ja que no ignora Valencia
que en la colecció no escassa
de ses obres, may traspassa
els límits de la decencia.

Este poeta immortal
que ara corona el llorer,
era fill de este carrer,
era fill del Cabañal.

Jo, que també en ell naixquí
y conserve sempre viva
la fé en la llengua nativa,
el salute desde assí,

deixant á un altre que cante
empleant forma galana,
la gloria més valenciana,
Don Eduardo Escalante.

FRANCISCO VILANOVA.

LA BREMA

Com áixerida guatlla,
portant feta de vímets la cistella,
penjadeta á l' espatlla
y en una má la lluenta podadora;
l' alegre bremadora
entona sa armoniosa cantarella,
dirigintse enfeynada
á la vinya 'ls matins á trench d' aubada.
Aquest any la cullita
ha sigut regular, més que petita,
pró está la gent contenta
puig la fruyta ha quedat ben assaonada,
lo grá de plé, reventa,
y verda 's manté encar la pampolada.
Quan ja te ben curulla
la cistella, l' aboca sens demora
dintre la portadora
fentli cabre ab las mans, vulla ó no vulla;
y d' allí, neguitosa

la mula sols espera
la veu del traginer per marxá ayrosa
deixantlo un trosenrera,
cap al mas, 'hont no 's cansa
ficat á dintre 'l cup, l' hereu alegre,
de la contínua dansa,
demunt d' aquells penjoys de rahím negre.
L' avi des' la cadira
d' 'hont la forsa dels anys no 'l deixa moure,
aixeca 'l cap, y mira
tot asombrat al oure
l' espatech que produheix la rahimada
al esser esclafada,
y esclata una rialla
mentres lo such vermell de gota en gota,
per la esclaixa devalla
anant á pará al fons de l' ample bota.
Pren en ella 'l color roig de cirera
y mentres que 's fermenta 's purifica.
—Aquí no hi ha trafica,
es pur such de rahím, no s' adultera
—diu l' avi,—y si sabia
que alguna volta ho fésseu, no 'n beuria.
Quan ja está reposat ¡quina festassa
's celebra á la casa! apar mentida,
lo milló de la plassa
surt á comprá aixerida
la mestressa y á tota
la gent que troba al pas diu satisfeta:
Avuy s' obra la bota
del vi novell; l' aixeta
per primera vegada
donará curs al such d' aquesta anyada.—
Al mitj día, bo dona
contemplá colocada en la galleda
la verdosa porrona
dintre l' aygua que gela de tan freda.
Per fi pren la paraula
l' avi empunyanla ab goig, mentres s' aixeca
tremolejant la taula.

—Ja tinch la boca seca—
 exclama—noys amunt, vinga un bon trago
 que jo no me 'n amago,
 bebeu y la alegrí
 se reflectí al instant en cada rostre
 que lo mateix faría
 tot aquell qu' es trobés al puesto nostre
 y després virtuosos
 dem las gracias á Deu per sa infinita
 bondat, puig á ell ditjosos
 debém lo haber salvat eixa cullita.

J. T. y R.

RECEPTA PER ARREPLEGAR PUBILLAS

Concos en conserva, joves estornells,
fills de cases pobres y fadrins externs,
tots quants la butxaca de faysó porteu
que jamay l' esquina lo pes del diner,
si us tenta una vida de majors atrets
per aconseguir-la jo us daré 'l remey:

Pareu las orelles,
obriu tots dos ulls
y aprendreu la ruta més lliure d' esculls.

Trevallar es cosa que vol vocació,
qu' un deixa pe 'ls altres sense cap trastorn.
Ningú sent enveja quan llauran els bous
ni mostra frisança d' ocupar son lloch
y es qu' ab poch estudi ha comprés tothom
qu' aquell que trevalla pateix del carpó.

Pareu las orelles,
obriu tots dos ulls
y aprendreu la ruta més lliure d' esculls.

Aixó de las rifas es, no més, un am
ab que 'l Govern pesca als curts de gambals.

D' herencias... ¡no 'n corren! fins s' han acabat

aquells *eldorados* de los temps d' antany.
 Cal, donchs, que s' enginyi pe 'ls quatre costats
 qui ab la bona vida cerca un dols vagar.

Pareu las orellas,
 obriu tots dos ulls
 y apendreu la ruta més lliure d' esculls.

Al mon hi ha pubillas. ¡Ah!... ¿ja feu l' ullet
 y us llepeu 'ls llabis com qui tasta mel?
 ¡Aqueixa es la rifa pe 'ls joves solters!
 ¡aqueix l' *eldorado* de los nostres temps!
 pescar bona taula, bon llit, bon servey
 y dona per tornas... ¡Que Deu n' hi doret!

Pareu las orellas,
 obriu tots dos ulls
 y apendreu la ruta més lliure d' esculls.

Per bresca tan dolsa, per ápat tan rich
 ¡ves si val la pena d' apurar l' enginy!
 y encar que esferehidas igual que perdius
 van com si temessin cassadors ardit...
 Lo que es curt de geni may de penas ix
 ni mor fart qui 'l ventre no posa en perill.

Pareu las orellas,
 obriu tots dos ulls
 y apendreu la ruta més lliure d' esculls.

Per pescar en regla es cosa important
 fingirse ben sonso, casi un beneytás,
 tou com una cera, pacient com un xay
 d' aquells bonifacis dócils y manyachs.
 Aixís ellas pensan que á un marit babau
 de portar las calsas tant se n' hi 'n dará.

Pareu las orellas,
 obriu tots dos ulls
 y apendreu la ruta més lliure d' esculls.

La que es ciutadana y va ab picarols
 mostra preferencia per los setmesons
 que traginan lentes, quatre pams de coll

y botina blanca com miija al garró.
La que es montanyesa ja no está per brochs
y aquesta vol pasta que no 's fongui al sol.

Pareu las orellas,
obriu tots dos ulls
y apendreu la ruta més lliure d' escullis.

A ciutat, donchs, volen un article fi,
ben untat de goma, lluhent y polit
que parli de modas y *gàrdens-party's*.
En cambi á montanya sempre es més ben vist
quí rumbeja á fira, tomba las perdius,
punteja sardanas y enfronta al perill.

Pareu las orellas,
obriu tots dos ulls
y apendreu la ruta més lliure d' escullis.

Si us ne topa alguna d' oncle capellá
y tía beyata... heu de vestí ab art:
dur la roba fosca, lo cabell rapat,
calsas que curtejin mitj pamet d' abaix,
mocador de quadros, sabata ab lligams,
sobre tot parayguas, ¡no us el deixeu may!

Pareu las orellas,
obriu tots dos ulls
y apendreu la ruta més lliure d' escullis.

Qui més afany tingui d' assegurar 'l tret
deu triarla lletja com un estaferm.
La que un drach per cara en son mirall veu
si 'l troba s' arrapa fins d' un clau vermell;
y si us costa dirli paraulas de mel
penseu que una hisenda be se las mereix.

Pareu las orellas,
obriu tots dos ulls
y apendreu la ruta més lliure d' escullis.

Constancia, fermesa y aire decidit
puig qui no s' espanta sempre puja al cim.
¿Que us venen carbassas?... deixéulas venir,

¿que us tancan la porta?... més enllà seguiu,
lo cas es fer pesca y á qui te 'ls enginys
may li falta gorga d' ahont treure'n profit.

Pareu las orellas,
obriu tots dos ulls
y aprendreu la ruta més lliure d' esculls.

Si algú no te forsas per investí al llop
ja trovará ajuda si es que ajudants vol.
Tots portan faldillas: uns fins al gipó
y 'ls altres més llargas, *fins erran del coll,*
y si be dels últims ne corren més poch
sempre algun *s' hi posa lo barret de tort.*

Pareu las orellas,
obriu tots dos ulls
y aprendreu la ruta més lliure d' esculls.

Bona es la recepta, lectors, qu' us he dat
per cassar pubilla en tot temps del any;
ara si feu gala d' un fí més moral,
d' ilusions románticas, d' amors ideals
y d' altres andróminas, que donan poch pa...
replegant los trastos tornéusen al jas.

Tanqueu las orellas,
clogueu vostres ulls
y envestiu á cegas lo sens fí d' esculls.

SEBASTIÁ SANS Y BORI.

À UN RECENT NASCUT

POESÍA DISTINGIDA AB SEGON ACCÉSSIT EN LO CERTAMEN DE SANS
D' ENGUANY

Angel de nevadas alas,
dels jardins del cel capoll,
animeta deixondada
á la vida per l' amor:

¿Qué has vist, qué has vist en la terra,
de tal encís y atracció,
que hagas deixat las dolsesas
de ton descans misteriós?

¿Qué es lo que ha mogut ta enveja,
qué hi vens á fer en lo mon?
¿en aquest mon de miserias,
d' amarguras y de dols!

¿T' ha enlluernat tal vegada
d' assí lo fals resplandor
y la mágica bellesa
de sas galas y tresors?

¡Il·lusió! Dos mars de plata,
núvols d' or, de perla y foch,
sos richs vergers y boscurias
y sas cristallinas fonts;

tan esplendent hermosura,
tan bells y variats colors,
tot es tristor, tot tenebras,
al mancar la llum del sol.

¿Vens en busca de riquesas?
son un trist grapat de pols:
¿ansías honors y gloria?
s' esvaheixen com vapor.

¿Dels goigs, ventura y delicias
vols sadollarte en la font?
¡quánt de fel has d' engolirte
per tastarne un qu' altre glop!

¡Pobre infant! lo que te espera
en esta infelís regió,
son treballs, fatichs y penas
y un abím de seduccions.

Y t' esperan crudels lluytas
ab la malicia dels homs,
y encara lluytas més fortas
del esprit ab las passions.

Passará 'l temps; l' ignocencia
perderás á poch á poch,
y perderá la teva ánima,
ab ella, també 'l repós.

Quan fosas d' ángel las alas,
consumidas al calor
dels anhels y folls desvaris
que brollarán en ton cor,

y encara á ta fantasía
la ceguin brillants colors,
y entorn de ta juvenesa
sembli que 't somrigui tot;

veurás desferse una á una
tas més bellas il-lusions,
sentint cada jorn més fondo
del desencant lo fibló.

A cada nova esperança
tindrás un desengany nou,
y á cada pas serás befa
de la capritxosa sort.

Per una sola rialla
vessarás un riu de plors;
per un moment de dolcesa
¡quánts amarchs, quánts amarchs jorns!

Aixís irás fent ta vía,
lluytant sempre, sens repós;
volguent assolir la dítxa
fins que t' agafi la Mort.

Mes ¿qué? jamay sens combatre
fora possible 'l triomf,
ni 'l descans sens la fadiga,
ni sens la pena 'l consol.

Tampoch sens la passatgera
vida en eixa vall de dols,
jamay, jamay gosarías
de las eternals dolsors.

Aixís, lo moment benhaja
en que del no-res fresós
Deu te tregué, envollante
ab vestit de corrupció.

Benhajan, donchs, las miserias
d' aquest infortunat mon,
benhaja tota una vida
de neguits, torments y plors;

y benhaja la presencia
de l' esglayadora Mort,
ja que per heure la vida
passar per ella es forsós.

ENRIQUETA PALER Y TRULLOL.

COSTUMS DE MA TERRA

Quant l' armeler ja está en flor
y rebrota la figuera,
y pel riu vé la madera,
y ni fá fret ni calor;

y vá allargant més lo día,
y lo blat ja reverdeja,
y la barraca es blanqueja,
y se pinta l' alquería;

y fan archs de murta y canyes
los floreros pels carrers,
y en la iglesia los festers
posen pabellons y aranyes;

y la gent corre per l' horta
serpentejant les sendetes,
y les families inquietes
toquen á una y altra porta;

y repica 'l tabalet
á l' altra banda del riu,
qu' avisa al fadrí que viu
fora 'l terme del poblet;

y en lo molí y l' alquería
y en la clásica barraca,
s' escolta, ab renills de l' aca,
la confusa algarabía

de fadrins, y á qui millor
du 'l rosí més enflocat;
y que l' alba ja ha tocat
y diu la misa 'l retor;

y les campanes al vol,
van les gíques bullangueres,
á ramats formant fileres,
més guapes que 'l mateix sol;

guitarrons molt afinats,
guitarres, canson, alba des,
molineres apanyades
ab richs mocadors brodats;

y en mitj la plasa els masclets,
prop la creu les torrateres,
els relonjes, torroneres,
jochs de anelles y giulets;

y les joyes al balcó
de la Casa-Ajuntament;
músiques, campanes, gent,
soroll, traques, confusió;

no tingau que preguntar,
que bé nos son conegudes
les festes, les corregudes,
el porrat de Campanar.

JOSEPH BODRIA.

TARDOR

Cobert per densa y fosca nuvolada
amaga 'l firmament son blau mantell;
ja xiula 'l vent ab furia despiadada,
ja la flor se marceix tot just badada
plegant sas galas dins son cálzer bell.

Per terra van cayent descoloridas
las fullas de l' arbreda, sens verdor,
y lo vent las enlayra ja marcidas
y las torna á llensar, fent de sas vidas
joquina ab que s' esbrava son furor.

Sas alas desplegar vol l' aureneta
que arrupida s' anyora dins son niu;
aviat no hi será que ja ¡pobreta!
l' adeu ha dat á sa morada estreta
quan l' ha dat á las flors l' ardent estiu:

y aviat emprenent volada llarga
 lo mar inmens frisoa passarà;
 ¡Deu meu! que n' es per ella fera carga
 abandonar son niu ¡oh missió amarga!
 mes quan vingue 'l bon temps... ¡ja tornarà!...

Lo prat rublert de flors y d' alegría
 ¡qué trist y solitari s' ha tornat!
 avans, camp d' esmeragda pareixía,
 ara apar, tant groguench, llit d' agonía
 que la mort ab sa dalla ha amenassat...

Mes en mitj de ton dol y ta amargura
 no sé porque 'm captivas ¡oh Tardor!
 tens per mí, bella aymía, una dolsura
 una atracció tant gran, intensa y pura
 que 'm robas com cap més tot lo meu cor.

Los gemechs de tas fullas assecadas,
 l' aureneta en son llarch y rápit vol,
 la remor de las fonts en las vespradas,
 las febles y tristíssimas ulladas
 que al anar á la posta dona 'l sol;

los núvols de mil formas capritxosas
 y de pàlit color indefinit,
 las montanyas estérils y cendrosas,
 las tardes entristidas, melangiosas,
 que omplenan de misteri tot l' esprit,

tot apar á la meva fantasía
 idili d' un amor lo més etern,
 dolsa non-non que adorm l' ánima mía
 als sons de la infinita melodía
 ab que encar adormit está l' hivern.

Y sas notas, barreja d' anyoransa,
d' amor y de misteris y d' anhel
conmouhen mon esprit que sens recansa
deixa la terra, vola amunt... y 's llansa
vers l' infinit, somniant somnis del cel!...

ANGEL CAMPS Y SOLÁ.

L' ARBRE DE GUERNICA

TRADUCCIÓ DEL «GUERNICACO ARBOLA»

L' arbre de Guernica
benehit ha estat;
entre 'ls fills del poble
iqué n' es d' estimat!

Los fruyts qu' ell ne dona
brillejan com l' or.
Arbre de la vida
t' aymém de tot cor.

D' ensemps deu centurias
s' ha escampat la veu
que l' arbre admirable
va plantarlo Deu.

Sostente, sostente
que 'l temps n' ha vingut;
si arribas á caure
lo poble es perdut.

Mes, no temis caure,
si 't mous jaixó ray!
la Junta del poble
no 't pot deixá may.

Los fills de Vizcaya
á tú acudirán
y vehent que t' aguantas
¡quín goig ne tindrán!

Perque visquis sempre
tots de genollons
al cel fervorosos
alsém oracions,
puig si las pregarias
nos surten del cor
voldrá que 't conservis
Deu Nostre Senyor.

Que 't volen abatre
ningú ignora ja;
be ho saben pel poble,
mes ¡no 's logrará!

Ja qu' es cosa certa
estém amatens;
tením de sostindre 'l:
es l' hora, valents.

Los fruyts tens de darne
com flor que no cau:
brosta ara y depressa,
puig no estás esclau.

Volém que produheixis
mateix que 'l corn d' or;
ta espléndida ufana
nos dona vigor.

L' arbre de Guernica
respón al moment
qu' alsém á l' Altura
pregaria fervent.

Que moría la guerra,
la pau s' ha d' alsar;
volém las lleys nostras
per sempre acatar.

La pau desitjada
demaném á Deu,
y per lo vell arbre,
que ab lo poder seu
conservi un terreno
de fresca sahó.
Pel poble euskalduna
sa benedicció.

ALFRED ELIAS.

28 Mars 1889.

AL MITJ DEL CARRER

PST, Pst. ¡Senyora Tuyas!
—¡Uy, Jesús! ¡Senyora Monjó!

—Dona, dítxosos los ulls...

—Ja ho pot dir, sino que, jo li diré; no he estat gayre bona.

—¡Oh! donchs bé fa una cara prou rehixida! ¿No ha estat pas cosa de cuydado?

—¿Qué diu? Sis dotzenas de sangoneras, manxiulas, banys de mostassa... ¡filla, ab res m' adobava! Fins que ..

—M' ho hagués dit á mí, tot aixó no hauría estat res. Miri, la meva noya enrahona ab un fuster que, mal m'está 'l dirho, pero li asseguro que per cosas aixís, vamos, de malaltietas... ¡Ah! ja deu saber que la caso., ¡ah! sí, sí; la caso. Vegi, no tenia res més de cap que venirla á veure per dirli. Pero vaig tan atrafegada, que l' un dia per l' altre, l' un dia per l' altre, alló, ¿sab? demá, demá, y com que las personas s' encuantran, que las montanyas no, ¿sab qué deya? quan menos t' ho pensis te surtirá tras cantó.—¡Ay, miri que ve un cotxe!—y velhi aquí; tal fet tal dit.

—Sí: de vegadas un...

LA RENAIXENSA.—Any XXV.

—En demés; sí, sí, la caso. Un minyó molt conforme, miri. Treballador y tot lo que vulgui. No es porque jo ho digui; pero, vamos, per ser fuster se coneix que li han dat bona criansa. La mossa ja te l' anell... ah, sí, sí; n' está tota joyosa ¡u! No val cap mil lliuras, no 's pensi; pero, vamos, per sé de un treballador, li dich que fa goig.

—Vaja, me 'n alegro. Donchs tornant ab lo meu mal...

—Ah, sí; ¿per qué no m' ho deya, tonta? ¿Sab qué deya 'l meu sogre? ¡desgraciad del que ha de tractar ab mejes! Y tenía rahó; porque 's veuhén uns desenganys... Ahir mateix van enterrar l' amo de la casa. ¿Ne vol de metjes? ¡Més n' hi hagués hagut! Allí d' ampollas, de pegats, de putingas...—Pst ¡jova! miri que li cau la agulla del monyo! En demés ¿qué deya jo? ¡Ah! van comensar si será aixó, si será alló; 'l pobre home, no sé que 'm tinch, no sé que 'm tinch; busca d' aquí, busca d' allí, li van fer mil antruperis y ab dos días ¡qué! ab un día y mitj va ser mort. Calli... ¿un día y mitj? Sí; porque jo tornava del Born que debían ser cosa de las nou...

¡Pásiho bé, senyor Magí ab la companyia!—Ara se li ha mort l' oncle, que tan de bé li ha fet Deu. Ab aixó, eran las nou ó per aquí, y jo que veig la criada que entrava corrents ab un got tapat ab un paper y vaig pensar: ¡uy Jesús! aixó es que tenen algun malalt. Y vaig dir entre mí ¡bah! deu ser la senyora Munda que sempre está malicosa. Pero pujant la veig que obra la porta y dich; aném, no es ella. Surto á la finestra del cel obert y dich á la cambrera que la conech de molts anys: escolta, Carme; ¿qué teniu algun malalt? y 'm respon: l' amo; pero 'l metje diu que no será res. Me 'n alegraré; li vaig respondre, y, com de fet, era un bon subjecte, Deu l' hagi perdonat. *Pues señor*, ¿no será res? l' endemá á las cuatro de la tarde, li agafá de *repenta* un treball. Correu-cuyteu, correu-cuyteu, ¿qué tal va ser la cosa, que ab un xich més la extremaunció no hi es á temps? Per aixó sempre dich ¿metjes? Deu me 'n quart.

—¿Veu? Jo vaig tenir...

—Y 'l meu gendre, vamos, aném dihent lo promés de la gran, me diu, (perque, no 's pensi, per aixó de certas malalties es un botavant) sempre 'm diu: Créguim...—Ay, me fan un fástich aquestas senyorotas arrossegant lo vestit d' aquest modo! Ara digui, ¿no fa conciencia?

A la noya n' hi hem fet tres, un de bó y dos aixís, per tot dur.

Ell sempre: ¡dona, no gastis, dona no gastis; quan serém casats ja n' hi faré jo de vestits! Jo: Tóful, déixam fer—se diu Tóful.—Pero, ara que hi caych, ¡si vosté l' ha de coneixer! ¿No 's recorda d' un pesador de mar que per anys estava á davant del forn dels Coloms? Un de gras ben plantat, que per aquelles festas majors de tot lo plá feya tronar y ploure?

—¡Ah, sí! ¿es fill d' aquell?

—No, pero ja veurá. No 'm recordo cóm se deya y ho tinch al cap de la llengua. Aquell es lo que va tení 'l plet ab lo pare del minyó, vamos; que fins van anar per justícia y tot, que tothom n' anava ple... Que per aixó al pobre de son pare, ¡oh li van fer mil picardías! Per aixó sempre dich, ¿cosas de justícia? ¡ay, Deu nos ne guard! ¿Qué 's pensa? estava d' alló més be ¡vaya! Miri, jo 'm recordo que era noya, ¡ay Senyor sembla que era abir! que sentía contar al avi que á casa dels avis d' aquest xicot tenían un armari de Girona ple de roba blanca, que de llensols, de camisas, de mitjas de teler... ¡demanin! Tant que com va morir l' ávia—¡ay Senyor, era per la *pidemia*, encara que ella va morir d' una cayguda, que be se 'n va parlar prou per tot lo carrer de Sant Pere!—Donchs quan va morir aquella senyora, Deu la tingui al cel, van trobar sis dotzenas de coixineras ab unas puntas de pam sense estrenar, y duas dotzenas de llensols encara ab la empesa. ¡Ca! si li dich ja que era una casa que, vamos, se 'n feya cabal!

Y aquest xicot... res ¿qué vol que li digui? va veure un dia la noya, (vamos la gran) y ja li dich, una afició tot seguit, que...

¡Ay, ay! ¿Mossen Parrell ja va cap á Sant Francisco? ¡Ay, pobre de mí, que deu ser tart!

Endemés una afició loca. Al cap de vuyt días ¿cóh vuyt? set, que era per Sant Jaume, veliaquí que ell que va y m' emprén. Jo, filla, la vritat, vaig pensar: veyam, pendrém informes... no li vaig dir ni sí ni no, ¿m'entén? posis al meu puestto. Pregunto al un y al altre, filla, tothom no te més boca per alabarlo. Y un génit... creguim, es d' alló més xistosot. Miri l' altre dia ¡ay, pobre de mí que deu ser tart! L' altre dia 'ns estavam al sostret, y, alló que succeheix de vegadas, ningú

deya una paraula y ell que tot plegat salta (res, un acudit) ell que salta y diu; ¡semblém muts! Pero miri; ho va dir d' una manera . alló tot d' un plegat: ¡semblém muts! que la noya y jo 'ns partíam de riure. Y d' aquestas ne te molts: cada punt hi es, no 's pensi. Per cert que jo devegadas li dich; per mor de Deu, calla; perque m' arriuan á fer mal los ronyons. Ah, sí, sí, es molt dallonsas. Y donchs, vosté ¿qué ha tingut?

—Jo li diré; me va agafá un doloret...

—¿Dolor? ¡Ay! m' ho hagués dit, per aixó sí que en Tóful te una má d' ángel. Miri, no li dich més; lo dia del sant del home, en havent dinat me trobava tota no sé cóm, y ell que 'm diu: ja veurá... Y 'm fa una tassa de camamilla, me la prenh ben calentona y, filla... lo mateix que oli en un llum.

—Es que 'l meu dolor...

—¡Ay pobre de mí! las dotze. Me 'n vaig corrents que encara tinch d' escumar l' olla, y no puch corre gayre perque 'm fa mal una cama, que per mí vol ploure. Endemés vinguim á veure, que parlarém un rato y li ensenyaré las cosas de la noya; res, quatre pellingos; pero escolti, las cosas ben endresadetas... ¡Oh, en quant á aixó, ella no será bonica, (es dir, es dreta-igual, gracias á Deu; pero 'l que toca á ser curiosa, ja li dich jo que sí. Ah, escolti, ¿no tindría pas un cerca-pous que li enviaría á buscar?

—Crech que sí que n' hi ha d' haver un al sostre mort. Ja ho miraré y si acás...

—Te rahó; si acás, envíhimel, y se 'n podrá endur la rate-ra, que ja no 'ns serveix.

—Be; donchs un dia d' aquets...

—Sí, vinguins á veure. ¿Per qué no ve tot un vespre? porti la mitja. ¡Ay! ara que dich de mitja ¡vaturalisto! Volía comprar un mocadó de cotó. . d' aixó baratet, perque, filla, tot costa 'ls ulls de la cara, y cada dia 'ls guanys son menos que (ja ho diu en Tóful) no sé á qué arriarém.

—No me 'n parli, ja ho pot dir. Miri á casa ningú malgasta y...

—¿Qué 'm dirá, santa cristiana? ¡Ay Deu la fassi bonal... miri; ahir vespre vaig voler comprar un pagellet, petit com... ¿qué li diré jo ara? Calli... un quart d' una! pero, Senyor,

cóm passa 'l temps... Me 'n vaig. Aném, vinguem á veure.
Estígui boneta, recados.

—Aném, donchs...

—Vingui un vespre que riurém. ¡Tením un esquirol!

—¿Qué mana?

—¡Que tením un esquirol! Pássiho be. ¡Li agradará. Fins
un altre rato.

—Déixem fugir. Bona dona la senyora Monjó, sino que
may diu res.

ROBERT ROBERT.

EXCURSIÓ AL CASTELL DE BESORA

DESAVIANT ab l'ardor de nostre entussiasme l'escalfor del sol que 'ns mirava de fit á fit, entussiasme despertat per duas blancas siluetas que s'exhibeixen al cim d'una montanya, avansavam dos amichs, fa pochs días, per las testas de las serras que 'ns senyalavan lo camí que devíam seguir pera satisfer nostres desitjos.

Per las clotadas nos aixordavan los penetrants xarroteigs de las cigalas y semblavan més intensos los raigs del sol; per los turons nos ombrejavan los espessos esbarts d'alosas y 'ns acariciava l'oreig tal volta pera animarnos en l'empresa.

Al esser al *Pla del Rabell* ¡quin caparró més aixerit nos mostrava desde l'ombrívola torrentera l'important masía de la *Coromina* casi amagada pels rourers!

Ja hi som; ja s'han convertit en sapats farells lo que semblavan febles ninfas. Lo primer d'ells posa sa feixuga petja sobre un planell que la Providencia li feu per cadira; sas voltas jauhen per terra donant hostatje als llagardaixos; sas parets que no ha pogut colltorcer l'huracá, se reganyan com gegantins caixals que vulgan devorar als qu' un jorn mataren á son senyor.

Lo segon es l'Esglesia en quins murs sens cuberta s'hí

conservan encara petites crostas de guix. La paret á llevant está materialment vestida per las euras, quals tórias saltan per la part de sobre com si volguessen construhirli una nova volta. Per sas dilatadas dimensions, lo temple nos semblá una catedral que fugida de l' orgia del mon pará son vol en l' alta cima pera esser més prop del Cel.

Al entrar la capella fonda, llagrimejaren nostres ulls, puig lo mateix lloch hont s'alsava l'altar, estava convertit en llar de foch. Nostre sentiment se trasformá en indignació al indicarnos, un pastor que 'ns acompanyava, qu' alló era la cuyna que serveix actualment pera courer los ous de las *caramellas*, prostituhint d'aquest modo los vehins de Besora la nostra més poética costum.

Entre castell y temple jau lo cementir del que casi ni resta testimoni, puig las tempestats l' han omplert de runas y en lloch de creus que inspirin devoció, hi ha ofanosas romagueras que s' arrelan entre las mortals despullas.

Pera esbarjirnos d'aquest contrast d' impresions, nos enfilarem al cloquer, no sens abans extassiarnos davant d' una prodigiosa catifa de julivert que embolcalla son enderrocat címbori, la falta del qual lo fa semblant á una extraordinaria boca que demana á grans veus la restauració.

Desde allí veyam marradejar lo Ter que totduna s' amaga pera mostrar-se com un espill un tros més lluny. L' atrevit *Castell de Milany* desde sa altíssima poltrona nos convidava á que 'l visitessem també, pero disposavam de poch temps. A nostres peus veyam somriure los alegres pobles que un temps pagavan tribut á aqueix castell, Vidrá, Sant Quirse, Sora, Llaers. .

Lo sol s' havia ja amagat quan saltavam com cabrits los marges dirigintnos á Besora. Allí sapiguerem que l' últim senyor feudal que va morar en lo castell fou un dia convidat á una cassera per los vehins de Besora ab l' intent de matarlo, lo que realisaren, segons canta la tradició, en un lloch que s' anomena *Camp del mal consell*.

S' havia calmat lo brugit del dia quan nos entornavam y la lluna iluminava lo camí que desconeixíam, poguent arribar á nostras casas son contratemps.

A UNA FORASTERA

Quan per la platja tranquila
de la teva hermosa vila
te passejis, fantasiant,
pensa que aquí á Barcelona
també hi ha qui vora l'ona
castells d' amor vá formant.

Quan parlant ab tas amigas
lo qu' has vist aquí 'ls hi digas,
tos passeigs, tas diversions,
dígals també, que 'hont anavas
dintre dels cors hi aixecavas
grans tempestats de passions.

Quan esbulli 'l vent tos rulls,
quan aixugui de tos ulls
una llàgrima furtiva,
no creguis qu' es sol lo vent,
puig entre sos plechs, rebent,
durá un' ànima captiva:

Un' ànima que temps ha
té fam y set d' estimá'
y ni un cor ab amor troba;
un' ànima que 's consum,
papallona vora 'l llum
que vida y repós li roba.

Si un jorn sents dintre ton cor
com si de freda tristor
fós la teva ànima presa
y l' oreig, com suspirant,
passa entorn teu, mormolant
mots sense lletra, ab dolcesa;

Si en ta boca 'l sents que 's posa,
al ser pels sospirs desclosa,
donante al cor dols conhort,
pensa que en ella ha trobada
un' ànima enamorada
dolsa, desitjada mort.

UN BARCELONÍ.

C A R A M E L L A S

QUE COMENSAREN Á CANTARSE EN LA VILA DE LLERS EN L' ANY 1875
Y QUE S' HI CANTAN TOTS LOS ANYS

Ab alegría Aleluya cantém,
puig que la Pascua ja ha arribat;
ab alegría aleluya cantém,
puig que ja Crhisto ha ressucitat.

Galas y flors preparém per la festa;
joyosos cants aném tots á cantar,
puig que ha vingut la promesa diada,
are es tot goig lo que fou malestar.

Sonin tímballs, fluviols y guitarras,
grallas, tenoras y 'l sach dels gemechs,
flautas, fiscorns, cornetíns, castanyolas,
platets y bombos ab forts espetechs.

Y perque sia complerta la festa,
ñinaş hermosas del poble de Llers;
á la cistella que va á la finestra,
poseuhi ous, ó diners, no hi fa res.

Ja n' estém tips de menjar l' arengada,
secas, patatas y poch bacallá;
tením la panxa ab l' esquena agafada,
que are mateix no podém pas piulá.

Donéumos, donchs, trossos de cansalada,
peus y pernils, botifarras y greix,
que á la cuaresma li portém votada.
fins á un altre any no volém fer de peix.

Avuy á plassa veníuhi de gana,
ja que llarch temps hem estat sens ballar,
que voltejant ab dalit la sardana,
un goig inmens 'ns fa 'l cor bategar.

Giravoltant 'ns dirém amoretas,
lleugers trescant enllassadas las mans,
Dels nostres cors n' eixirán sospirs tendres,
tant falaguers com avans, com avans.

Ab bon afecte aculliu la demanda,
aquest jovent vos ho prega rendit,
ab Deu siau, que tením molta feyna,
ab Deu siau, bona nit, bona nit.

Vos desitjém que tinguéu bonas festas,
salut y pau, benestar y quietut;
dúrvos en gran, alegría y contento,
tértils cullitas y bona salut.

Ab alegría Aleluya cantém,
puig que la Pasqua ja ha arribat;
ab alegría Aleluya cantém,
puig que ja Crhisto ha ressucitat.

QUIRCH DALMAU

Llers 5 de Mars de 1875.

PIRENAYCA

A MON ESTIMAT AMICH LO LLOREJAT POETA MOSSEN AGUSTÍ PUJOL
SAFONT, REGENT DE BOLVIR (CERDANYA)

A Nuria só, mon ánima respira,
y 'm sembla á mí un nou mon aquesta vall;
arréu plantas flayrosas,
congestas delitosas
y rius clars que de fadas son mirall.

Amich, si fos possible d' una passa
baixarne á aqueixa plana per Puigmal,
daríat l' abraçada
que tant so somniada,
puntejant l' arpa en temps primaveral.

Ja anyoro amich lo teu esguart dolcíssim
que tant posa joyós mon tendre cor;
los cants que tú n' estojas,
dictats per las alojás
y que jo escolto sempre ab ver amor.

¡Oh qui pogués estar per eixas cima!
sembla que s' hi deu viurer més á plé';
la primavera bella
déixahi sa flor novella;
y 'l jorn deu eixir sempre més seré.

Ab tú ne seguiría las serradas
ahont hi culls las cantúrias que han dictat
los rossinyols hermosos
volant, volant gojosos
per tot l' afrau del Canigó nevad.

Tú sí que n' ets felís ocell cantayre,
aquí ne visch jo sempre anyoradís;
per axó mas complantas
son més tristetas que antes
y 'm veig sempre allunyat del Paradís.

Avuy no pot ser, un' altra anyada
escalaré content lo Pirinéu;
y, en eix delitós poble,
vindré á dart' esguart noble;
quan no tapaná 'l pas tanta de néu.

Ves refilant cansons dolsas, galanas,
que l' ánima n' omplenan de dolsor,
ves puntejant ta lira;
fins lo meu cor sospira
per escoltarne tas cansonetas d' amor.

Jo 'm quedo aquí lluny d' eixas serraladas
no més poguent donar xicas voladas
com ocellet xisclayre, esporuguit;
entant reb eixa toya sense flayre
que ab lo seu cor t' envía aqueix trovayre
de l' anyoransa en mitj lo fer neguit.

ANTON BUSQUETS Y PUNSET

ÍNTIMA

I

(D' hivern.)

Prop de la flama amiga,
per conhortarme del fret y la fatiga,
sota l' ampla y fumada xamaneya
en la banqueta patriarcal m' asseya,
mentres tu, cuydada,
nous garbons á la llar apilotavas
y ab ta mirada suau y carinyosa
lo callu del meu cor desentranyavas.

II

(D' istiu.)

Vora la verda parra que convida
á gosar tots los plers d' aquesta vida,
t' he contat los secrets que mon cor guarda
al declinar la tarde.
Y passavan las horas
en éxtassis sublim de melangía,
somniaut esperansas tentadoras,
y quan lo jorn moría
lo sol del meu amor tot just naixía.

JOSEPH HERP.

REVENJA TEMIBLE

Demunt del cup tresca que tresca
lo vremador cantussejant,
y baix sos peus la vrema fresca
lo most preciós va regalant.

Dels bells rahims de rossa pansa
y de flayrós dols moscatell,
al viu compás d' aquella dansa
no 'n queda més que rapa y pell.

Y 'l gra esclafat que most esquitxa
sembla que diu ple de rencor:
«Si lo teu peu ara 'm trepitja,
jo del teu cap seré senyor».

J. COLLELL, PBRE.

FRAGMENT

.
No 'n fassis cas! Soch un malalt que passa.
Orfe d' amor vaig demanant almoyna
y 'ls cors se tancan á mon prech, poncellas,
tement d' abella la mortal punyida.

—¡No 'n fassis cas!—Aixís la gent contesta,
si de ma set un cor vol compadirse,
ab mel de llabi amorosint ma angunia.

—¡Es ell, es ell!—Y, tot signantme fugen,
com d' apestat ó cá rabiós ó fera.

Y á tu també prou t' ho dirán, la joya
de mos sentits, perfum de la meva ánima!

Mentre ab riallas mas cançons contestís,
mentre l' enuig encar ton enfront no emboyri,
de ma disort mentre condol no 'n tinguis,
no t' ho dirán; mes, ay de tu, si un día
vols esbrinar per qué de mí fan mofa
y, compassiva, vols conhort donarme!...

¡Só 'l malehit!... No 'n fassis cas, poncella,
ton cálzer tanca al papalló, y já riure,
á riure sols, qu' ell sols per' xó va néixer!

.
.

M. ROCAMORA